

O SMRTI VOLA

ljubomir tešić

10-74661383

I. Nama nije žao kada su ga klali: radovali smo se njegovoj smrti; bili smo gladni i voleli smo meso. A on je ujutro rano zarikao u zaseoku. Uklrali su ga naši očevi i braća i sekirali su ga u šumi ispod kuća. Kada je zarikao, uplašili su se, jer je čitav svet odjekivao, i učukivali su ga na sve načine, a on je sve prkosnije rikao: — nije hteo da čuti. Svu decu je probudio i mi smo poskakali iz kreveta i potražili smo dole. Jedve smo ga pronašli: bio je privezan lancima za divlju krušku; česao je vrat o debelo stablo i odorgo su padali listovi; i još zelene kruščiće. Okupljali smo se, a on je preplašeno i zbuđeno gledao u čopor golišave dece koja su imala šugave trbuščiće. Oblizivali smo se i on se još više čudio. Radovali smo se glasno njegovom mesu: „Pojest ćemo te do kostiju; baš nes je briga za tvoj život; uživajemo u tvojoj smrti.“ Podvirisivali smo i najviše su se radovali dečaci po imenu Nikolica i Petar. Radovali su se i naše sestre: krmeljive, sa prstima u ustima, nekrivljenih glava, takođe su se obilizivale. Nisu seimalo gadjile: nisu ni jednom rekle: „Jedni vo, nama ga je veoma žao.“

II. Već su dolazila braća i očevi. Oštrili su velike noževe koji su pokradeni sa vojničkih karabina. Dogovarali su se i nas u odbijali da ne gledamo, ali nas nisu mogli odbiti: mi smo uživali da gledamo klanje. „Još niste dorasli da se učite ovim stvarima“, ubeđivali su nas. „Jesmo“, odgovarali smo i zavlazili smo se u grmova. Videli smo: oni su se takođe obilizivali. Svi su složno radili. Ovamo je dotrčao čitav zaseak; šaputalo se. Jedni su sekli drva zavlazili se duboko u šumu dok su drugi ložili vatru na skrivenom mestu. Nas nisu mogli oterati: posedali smo oko vola i gledali smo; nestrpljivo smo pratili svaki pokret odraslih, očekujući dolazak smrti. Držali smo bezbržno ruke pod glavom, a krastave noge su nam bile pomešane i izukršane. Nismo se tukli i nismo se svdali. Rekli smo: nikom nećemo kazati da smo ihli mesa i da su naša braća i očevi uklrali vola. Neka nam odrube glave ako se to sazna. Jezik za zube, šugava prasadi!

III. A vo je bio snažan, rogat i velik. Nikada u životu nismo videli tako krupnog vola; kazali su da su ga uklrali u onim senovitim predelima koje posedali smo oko vola i gledali smo; nestrpljivo smo pratili svaki pokret odraslih, očekujući dolazak smrti. Držali smo bezbržno ruke pod glavom, a krastave noge su nam bile pomešane i izukršane. Nismo se tukli i nismo se svdali. Rekli smo: nikom nećemo kazati da smo ihli mesa i da su naša braća i očevi uklrali vola. Neka nam odrube glave ako se to sazna. Jezik za zube, šugava prasadi!

VI. Nama nije bilo žao kada su ga klali. Pomešali smo krastave noge; ležali smo potrbuške. Naš zaseak je bio veoma složen: svi su se sasaptavali, obilizivali i preticali na poslu, takođe nestrpljivo očekujući da navale na crveno meso koje se pušilo i oko kojeg su kružili rojevi crnih, dobro uhranjenih muva. Ljudi su derali kožu i prevrtali su deo po deo vola. Vikali su: „Oooruk“. Videli smo kako seku na velike komade i ubacuju u bakrene kotlove u kojima je odavno ključala voda. U vazduh je zamirisalo meso. Mi smo se nestrpljivo redali očekujući da bude gotovo i da nam se da. Vrištali smo i majke su morale

odrasli odmah zaključili: Vo je imao dobar život i pravilan odgoj. Sada su povikali: „Vi ne smete da gledate tu krv i taj strah!“ Plasiili su se, kazali su, da ne snevamo: da nam te slike zauvek ne ostanu u glavi i da se ne preplašimo za ceo život. Još malo su oštrili noževe i zagovarali su nas: najjači ljudi su se sasaptavali. Ponekada je izgledalo da vo potpuno razume njihovu nameru. Svoju nameru oni su jedno vreme skrivali i od njega i od nas. Gledali su vola preko ramena čvrsto privezanog za stablo i potpuno bespomoćno. Od tada smo često videli ljude: oštre noževe i odmeravaju preko svojih ramena žrtvu koju će zaklati.

IV. Prvi put smo gledali smrt jednog vola. Zato smo se pomalo uzbuđivali ali smo to skrivali jedno od drugih. Ranije smo gledali takođe klanja, međutim to su usmrćavane manje, sitnije životinje — koze, jaganjci, živina. Na takve smrti smo se privikili. Klancije vola — e, to je već nešto, šaputali smo. Gledali smo sa malog rastojanja. Odmah nam nije bilo jasno: zašto vola hoće da iznenade kada je on i onako bespomoćan — dobro privezan lancima za debelo stablo divlje kruške. On zna šta ga čeka — pobeci ne može. Ljudi su se uzalud plašili njegovog otpora. Istina je da su došli i žene, ali sve nisu mogle do kraja da gledaju klanje; čuli smo kako su kazzale, zakrećući glavu: „joj siroti vo“, a docije su halapljivo jele meso.

V. Vo je bolno zarikao kada su ga najjači ljudi oborili na zemlju; mi smo stavili prste u uši da ne oglasimo od te srceparajuće rike od koje je podhrtao šuma, oblaci i osunčani vrhovi planine. Složno smo kazali: Iznenadili su ga! Docije smo živeli u ubeđenju da ga ne bi nikada uništili da mu nisu krijući prišli s bokata tako da on nije imao vremena da na tu stranu okrene rogove i počne mahati glavom. Bilo je to ovako: Covek po imenu Petar prišao mu je sa velikom sekirom koju je skrivao iza leđa. Čuli smo kako tepa: „Bačo, bačo; odi, odi.“ Spretno se prikradao pretvarajući lice u lukav ali nasmejan i dobroćudan osmeh; podigao je jednu obrvu, milovao je brk i cmoktao je uplujvanim usnama. Mi smo znali da je on u našem zaseoku u tim stvarima najvestiji. Bili su vešti i drugi, to se ne sme poreći, ali Petar je na klanje pozivan u čitavoj okolini kao retko vešt majstor. Videli smo kada je zamahnuo sa sigurnošću, ali nas je sve razočarao: vola nije pogodio tamo gde treba — u najosetljivije mesto na kome mu kuca život. Odmah su počeli da ga psuju: vola je pogodio u oko i ono mu je uz mlaz krvi, koja je i nas potpaskala, puklo na sve strane. On je zarikao tražeći pomoć i milost, međutim tada su ga zburnili novi udarci kolcima i sekirama; njemu se odmah zavrtele u glavi — posrnuo je, klekao je na prednje noge; isplazio je jezik i podigao je glavu prema nebu, a onda se prevaleo pored kruške rijuka nogama zemlju. Mi smo složno zapleskali rukama i povikali: „Neke, neke!“ Tada su ljudi iskoristili njegov pad i pritrčali su buduci ga velikim sjajnim noževima tamo gde treba — u grkljan ispod debelog vrata. On je još rikao, ali sada jednom drugom, čudnom bolom glasa. Baš kada smo pomislili da je konačno usmrćen, — on je iznenada skočio, propeo se prednjim nogama uz stablo i razbacao sve ljude oko sebe. Kruška se lju-ljala i činilo se da će je iščupati iz zemlje. To je bio najjači ali poslednji trzaj: vo se opuštao i klonuo prema zemlji. Žene su se bile uplašile i završitale su hrabreći ljude, a oni su u talasima pritrčavali i boli gde su stigli; činili su to ljutito i osvetnički; u žurbi su mu osekli uho; nastala je psokva: *božiju mater*. A vo je ležao dole već primiren; izgledao je kao brdo. Ljudi su kćevali na njemu othukujući i brišući znoj i krv sa lica, a on se ritao zadnjim nogama; crv i pena curili su mu iz usta. Mi smo pritrčavali i pružali ruke i noge prema toplom mlazu. Neki su li-zali: krv je bila slana. Videli smo kako se vo smiruje i kako izdiše: ležao je opružen i ukroćen. Šaputali smo među sobom o *dolasku nevidljive smrti*. Ljudi su uzvikivali: „Ovo je naš zajednički plen; da se u ova davoška vremena najedemo mesa.“

VI. Nama nije bilo žao kada su ga klali. Pomešali smo krastave noge; ležali smo potrbuške. Naš zaseak je bio veoma složen: svi su se sasaptavali, obilizivali i preticali na poslu, takođe nestrpljivo očekujući da navale na crveno meso koje se pušilo i oko kojeg su kružili rojevi crnih, dobro uhranjenih muva. Ljudi su derali kožu i prevrtali su deo po deo vola. Vikali su: „Oooruk“. Videli smo kako seku na velike komade i ubacuju u bakrene kotlove u kojima je odavno ključala voda. U vazduh je zamirisalo meso. Mi smo se nestrpljivo redali očekujući da bude gotovo i da nam se da. Vrištali smo i majke su morale

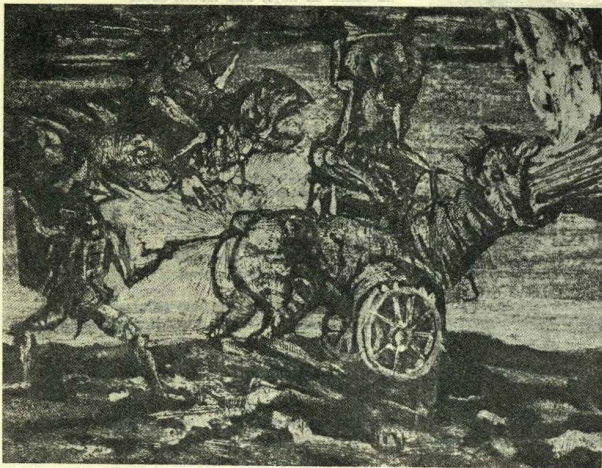
da nam bacaju tek obarene režnjeve. Svaka je bacala u onaj čopor gde su bila njeđa deca i gde su bile uverene da će režanj zgrabiti; neko njen. Prsti su im goreli, a mi smo se zajedno sa mačkama f psima otimali, zatim valjali po travi i vrištali zbog opekotina; jurili smo punih usta i gutali smo velike, nežvakane režnjeve.

VII. Više nije bilo vola lepe mišije boje sa belim cvetom na čelu: zauvek je umukla njegova rika koja nam se, docnije, u snu javljala: vo je srceparajuće rikao i mi smo se trzali. Sada se kuvao u kotlovima dok je pored kruške, na zriven, zemlji, ležala koža mišije boje, papci i šiljati rogovi. Mi smo od tada imali osećaj da se vo preobrazio u neki drugi, nama nerazumljivi oblik. Tada su nam padale na pamet priče koje su nam pričali odrasli: životinje napuštaju u izuzetnim trenucima svoje obličje vaskrsavajući u nekaak drugi, čudotvorni oblik. Međutim, mi smo je-li vola: nastala je gužva oko kazana; halapljivo se žvakalo; zavlazile su se ruke u kazane i vrištalo se od opekotina. Nije bilo reda. Mi smo dobili po jedan veliki komad; natakli smo svoja parčad na štapove. Svet je zagalamio i neko je povikao: „Bite za sve!“ Sedeli smo i brzo smo žvakali: am, am, am. Psi su režali i mačke su mižalkale da im se i da i mi smo im davali.

VIII. Ljudi bez zuba, bade i starci prolazili su naj-gore: meso je bilo tvrdo i nisu mogli da ga žvaku; sekli su noževima i gutali su velike režnjeve. Neki su jaukali pošto im je zastajalo u grlu i pošto su opekli jezike. Dve babe po imenu Simeuna i Jeka najbolje su se snašle i čuli smo kako viču: „Ovako su radili i naši predi; mi se dobro sećamo i onih vremena: nisu imali zuba, poispadali su im ili su im pozbijani, i oni su se ovako spomagali.“ I donele su kamenice, oprane i očišćene, spustile se na travu i prekrstile noge; stavljale su parče po parče mesa i sitnile su ga, a onda su ga tako istinjeno u ustima kvasile pljuvavom i halapljivo i pregledno gutale. Svim ostalim koji su imali zube bilo je lakše; mogli su prvo da sažvaču tvrde režnjeve pa onda da gutaju. Koske koje smo gledali nismo smeli da razba-cujemo; to bi nas odalo i otkrilo trag našoj gužbi, čuli smo kako se šapuce pored kazana. Skrupalji smo ih na gomilu koja je rasla; belele su se krupne, dobro oglođane koske, koje smo zatim duboko zakopavali. Svi psi i sve mačke uporno su moljalkale da im se što udeli; bacali smo im. Neke se i ove životinje najednu uzvikivao je pokojni Lazar koji će kasnije poginuti od avionske bombe). Psi su režali jedni na druge. Ve-ki su otimali od manjih, ali mali se nisu dali: vrištali su i nastajala je tuča; mi smo trčali i razvodali ih, a oni su uporno naletali jedni na druge; mačke su se penjale na drva i gore su grickale svoju parčad.

IX. Kotlovi su već bili prazni; za tren je nestalo mesa; naš zaseak se najeo. Neke žene su krije velike komade; one hoće da imaju zalihu za svoju decu; krije su za sledeće dane. Niko nije slutio, niko nije mogao pretpostaviti kakvi će ti dani biti; možda će biti žurniji. Neko je brzo žene potkazao da kriju i nastala je vika: *To nije pošteno; jedite koliko možete; zalihu se ne smeju ostavljati* — neka bude u trbusima, a ne u rukama; mi hoćemo da smo siti danas; sutra ne znamo šta će biti; kakva će nas sudbina snaći i ko će sve doći. Kao da su u uhvaćene u kradi ili kakvom drugom grehu, osramoćene žene su vadile iz nedara i sukanja smutoljke i ponovo su jele i bacale natrag u kazan. Neke su prisliljavale decu i svoje bližnje da što više pojedu; hrabrile su ih i silile su ih da ne ostavljaju i ne bacaju režnjeve mačkama i psima koji su molećivo zapomagali vrteći repovima. „Jedite“, šaputale su, namicući one lepše delove, „sutra neće biti.“ I deca su jela koliko su mogli: sedeli smo oko i neravno i zasićeno prežva-kavali smo zaloga po zaloga tvrdog mesa. Krišom, da ne vide majke, neki su vadili iz usta i delili psi-ma i mačkama. Zato je u šumi umukao laveš i mi-jauk. Do podne smo pojeli vola. Glad je bila utolje-na, a narod iz zaseoka uspavan. Sada je nad šumom zasjalo lepše sunce. Činilo se da su za trenutak otklo-njene sve brige. Nikom se nije išlo kući. Mnogi su lomili grane i čakali zube. Žene su sedele sa malom decom u naručju. Mi smo se igrali u šumi; bili smo složni i zbratimljeni kao što je bio složen ceo zaseak. Baš su bili počeli deliti voljisku kožu kada su se na nebu sa severa pojavili avioni. Zagrmela je šu-ma od njihovih motora. Obrušavali su se i počeli su prvo da izviđaju. Mi smo bežali u rupe, u šuplja drva i pećine. Neko je povikao: „Narode, to su meseršmiti!“ Tada su odjeknule prve bombe i sve se izgubilo u dimu i požaru. Zapomajući, mi smo se dozivali, ali nas niko nije čuo...

BOGDAN KRŠIĆ u slavu Žaka Kaloa, akvatinta — bakroptis

PERICA ZUBAC POP

10-74661383

smrt ptica

Gde su svedoci umiranja ptica
ko im pokopa slična tela ...
Ko će mi reći gde umiru ptice
iz naših parkova?
Niko se ove godine nije uselio
u lastino гнездо ispod moga krova
a laste su došle
ja sam ih video
u zoru nad gradom ...
Manje je ždraloca proletole nekom
ove jeseni
i nešto potmulo pita u meni
— gde su svedoci umiranja ptica-?
Umru nečujno kao zrikavci
u tihla letnja povertera
dečaci iz ulice naprave lepe
indijanske kape
od njihovog perja.
Niko pticama ne peva opela ...
ko će mi reći gde trnu u travu
mrtna slična pićuju tela?
Ko će mi reći gde umiru ptice...?

U mome kraju pojni se volovi
jesen nadukuju su gromovima
šobani pokisli od brda do brda
nerodna godina
vetrovi se svu noć jure voćnjacima
kao deca
kroz granje jauk iz šume daleko
gromovi uzimaju nevinost šljivama.
Blata kod nas nema
po kamen u jesen zadrema
i opije se od silnih kiša
i zaspe stenje pod prvom snegom ...
Kad ječam rodi — seljak se opije
kad žito umre — seljak se opije
kad rodi godina — seljak se opije
kad ne rodi godina — seljak se opije.
U zavičaju ždraloci po jednom
u godini
prođu iznad kuća
njudan da se spusti na odžake,
deca po kiši — dugo do škole
dugo od škole
kiša je slepa
ne razlikuje dete od teleta.
Kiši
u meni kiši — kad ću se vratiti
i kada dolazim — otac se opije
i kada odlazim — otac se opije
kiše me otrpate do gradskih skverova ...
u meni kiši
kad ću se vratiti?